עלילת הדם של רצח עם - אנטומיה של השקר

עו"ד אברהם של"ו

30 ביוני, 2025

לאחר המתקפה של ארגון החמאס בשביעי באוקטובר 2023 בה נרצחו 1,200 ישראליים, החלו להופיע האשמות מצד פעילים, דווחים של האו"ם, וארגונים לא-ממשלתיים שישראל מבצעת רצח עם. הטענות האלה מציגות תמונה מעוותת בה מבצעי צה"ל המכוונים נגד החמאס מהווים רצח עם, למרות העדר האלמנטים הנדרשים להגדרה כזו על פי האמנה בדבר מניעתו ועונשתו של הפשע השמדת עם משנת 1948: כוונה מיוחדת והצבה שיטתית של אזרחים כמטרה. שלא כמו מקרים מוכרים של רצח עם, פעולותיה של ישראל מתמקדות במטרות צבאיות לגיטימיות, כשהפגיעה באזרחים היא בגדר נזק אגבי לא מכוון. ציטוטים לא מדויקים של הצהרות, נתונים מנופחים של מניין ההרוגים, וטענות מסולפות על מצור וגירוש הם שדוחפים את עלילת הדם הזו, המשורשת בדימויים אנטישמיים, ומסיתה לאלימות כלפי יהודים ברחבי העולם. דחייתן של האשמות חסרות שחר אלה חיונית על מנת לשמור על הדין הבינלאומי ולהיאבק באנטישמיות.

תעשיית הזוועות של הבינה המלאכותית – תמונה מזויפת ויראלית של אישה עזתית מחזיקה את השלד של בנה.

תוכן העניינים

תקציר מנהלים 3

ההאשמה והשלכות הרוחב שלה 5

ההגדרה המשפטית של רצח עם 6

מקרים של רצח עם המוכרים בדין הבינלאומי: מסגרת השוואתית 7

השואה (1941 – 1945) 7

רצח העם ברואנדה (אפריל – יוני 1994) 9

סרברניצה (11 ביולי – 1 בנובמבר 1995) 10

רצח העם בקמבודיה (1975 – 1979) 12

רצח העם של היזידים בידי כוחות דאע"ש (2014 – 2015) 14

פעולות ישראליות: מובחנות ברורה 15

הפרכת טענות ספציפיות נגד ישראל 17

הרג ופגיעה חמורה 17

מניין ההרוגים בעזה 17

הרס תשתיות בלוחמה אורבנית 19

יצירת תנאי מחיה שנועדו להביא להשמדת קבוצה 21

המצור בעזה 21

עקירה כפויה והוראות פינוי 24

הצהרות לוחמניות 25

ההשלכות האנטישמיות של האשמת רצח עם 26

סיכום 27

תקציר מנהלים

- **ההגדרה המשפטית לפשע רצח עם:** האמנה בדבר מניעתו ועונשתו של הפשע השמדת עם משנת 1948 מגדירה רצח עם כמסגרת פעולות שנעשות עם כוונה מיוחדת (*dolus specialis*) להשמיד, באופן מלא או חלקי, קבוצה לאומית, אתנית, גזעית, או דתית, ודורשת ראיות ברורות לכוונה כזו ולהצבה שיטתית של אזרחים כמטרה.

- **השוני ממקרים מוכרים של רצח עם:** ההאשמות כלפי ישראל שונות באופן דרסטי מהמקרים ההיסטוריים של השואה, רצח העם ברואנדה, הטבח בסרברניצה, רצח העם בקמבודיה ורצח העם של היזידים בידי דאע"ש באופנים הבאים:

  - **שיטתיות:** המקרים המוכרים של רצח עם כללו מבצעים מתואמים ברמת המדינה במטרה להשמיד קבוצות מוגנות, כמו "הפתרון הסופי" של גרמניה הנאצית שהוביל לרציחתם של שישה מיליון יהודים; הטבח שביצעו מיליציות של בני ההוטו בשמונה מאות אלף מבני הטוטסי תוך מאה יום; הפגיעה של שלטון הקמר רוז' בבני המיעוטים הוויטנאמיים ובני הצ'אם (שהפחיתה את אוכלוסיית בני הצ'אם שמנתה שלוש מאות אלף ב-36%); ההוצאה להורג של שמונת אלפים גברים מוסלמים בסרברניצה בידי הסרבים, והרצח והשעבוד רחבי ההיקף של היזידים בידי דאע"ש. המבצעים הצבאיים של ישראל מכוונים נגד ארגון החמאס, בהיעדר כל מדיניות מרכזית להשמדת פלסטינים.

  - **היקף ושיטות:** במקרים המוכרים של רצח עם נעשה שימוש בשיטות הריגה תעשייתיות כמו תאי גזים, הוצאות להורג המוניות ומעשי זוועה אחרים שהחריבו אוכלוסיות שלמות. המבצעים הצבאיים של ישראל כוללים תקיפות מדויקות, אזהרות מראש, ומזעור נזק אזרחי למרות הטקטיקות של חמאס.

  - **נבדלות מסכסוך מזוין:** במקרים המוכרים של רצח עם, מעשי הזוועה היו נפרדים מהמטרות הצבאיות, כמו שהשואה לא הייתה חלק מאף חזית לחימה במלחמת העולם השנייה, הרג בני הטוטסי ברואנדה התרחש במקביל למלחמת האזרחים, וההוצאה ההמונית להורג בסרברניצה אירעה לאחר כיבוש המובלעת. פעולותיה של ישראל הן חלק בלתי נפרד מהסכסוך שלה עם חמאס, תוך שיעדי הלחימה במלחמת ההגנה החוקית הזו הם לוחמים, לא אזרחים.

  - **כוונה מיוחדת (Dolus Specialis):** במקרים המוכרים של רצח עם, הייתה כוונה מפורשת להשמיד קבוצות, כפי שעולה מהמדיניות הנאצית, התעמולה של בני ההוטו, תכניות ההוצאה להורג של הסרבים הבוסנים, הוראות שלטון הקמר רוז', והמערכה האידיאולוגית של דאע"ש. המטרה המוצהרת של ישראל היא להביס את ארגון החמאס ולשחרר חטופים, ואין ראיות לכוונה להשמיד את הפלסטינים כקבוצה.

  - **הצבת אזרחים כמטרה:** במקרים המוכרים של רצח עם, הפגיעה באזרחים הייתה בכוונה תחילה, וכללה קהילות יהודיות שלמות, נשים וילדים בני הטוטסי, גברים בוסנים מוסלמים, מוסלמים בני הצ'אם, ומשפחות יזידיות. ישראל מכוונת את הלחימה נגד פעילי חמאס, כאשר הפגיעה באזרחים היא נזק אגבי שנגרם מהשימוש של חמאס במגנים אנושיים בבתי חולים ובבתי ספר.

- **ניתוח טענות ספציפיות:**
  - **מניין ההרוגים:** חמאס דיווח על 53,000 הרוגים בעזה (נכון למאי 2025), חלקם מסווגים באופן מטעה ומסולף, ואין ראיות לפגיעה מכוונת לא מידתית באזרחים.
  - **נזקי תשתיות:** החורבן בעזה נובע מלחימה אורבנית חוקית כנגד השימוש של חמאס באזורים אזרחיים, לא מכוונה לבצע רצח עם.
  - **מצור ופינוי האוכלוסייה:** המצור של ישראל וקריאות הפינוי שהיא מוציאה נועדו להביס את חמאס ולהגן על חיי אזרחים.
  - **הצהרות רשמיות:** ציטוטים מסולפים של דברי מנהיגים ישראליים (כמו נתניהו וגלנט), היו מכוונים לחמאס, לא לפלסטינים, ואין בהם כוונה לרצח עם.
- **השלכות אנטישמיות:** עלילת הדם של רצח עם, המושרשת בדימויים מהתקופה הסובייטית, מזינה אלימות נגד קהילות יהודיות, מרדדת מקרים אמתיים של רצח עם ומסיתה לשנאה.

- **סיכום:** ההאשמה מסלפת את הדין הבינלאומי, מבזה את סבלם של קרבנות אמתיים של רצח עם, ומזינה אנטישמיות; דחייתה מחויבת המציאות כדי להגן על קהילות יהודיות ועל האמת.

ההאשמה והשלכות הרוחב שלה

בשבעה באוקטובר, מדינת ישראל הייתה קרבן למתקפה של רצח עם נגד יהודים מצד ארגן הטרור חמאס. חמאס הוא ארגון טרור איסלמיסטי שמחויב מבחינה דתית ואידיאולוגית להשמיד את מדינת ישראל ואת האוכלוסייה היהודית שלה על ידי ג'יהאד אלים. המתקפה של חמאס הביאה לרציחתם של 1,200 חיילים ואזרחים ישראליים, תוך ביצוע פשעים נגד האנושות כמו רצח המוני, עינויים, אלימות מינית וחטיפות.[1]

אולם, ימים ספורים אחרי הטבח, פעילים פרו-חמאסיים ואנטי-ישראליים החלו להאשים את המדינה היהודית ברצח עם של הפלסטינים בעזה. ב-13 באוקטובר 2023, עוד לפני שישראל החלה בתגובת הנגד בעזה, הפרופסור למדעי השואה ורצח עם רז סגל האשים את ישראל בכך שפעולותיה הן "מקרה קלאסי של רצח עם".[2] דווחים מיוחדים מטעם האו"ם, רבים מהם ידועים בעוינותם לישראל, יצאו ב-16 בנובמבר 2023 בקריאה לקהילה הבינלאומית "למנוע רצח עם".[3]

ההאשמה הגיעה לשיא חדש כאשר מדינת דרום אפריקה פנתה לבית הדין הבינלאומי לצדק (ה-ICJ) בדצמבר 2023 בהאשמה שישראל הפרה את האמנה בדבר מניעתו ועונשתו של הפשע השמדת עם (להלן "האמנה בדבר השמדת עם"). תוך מספר שבועות, הארגונים אמנסטי אינטרנשיונל ומשמר זכויות האדם (Human Rights Watch) הוציאו דוחות המאשימים את ישראל ברצח עם של הפלסטינים.[4]

רבים מהגורמים האלה אינם פועלים בתום לב, והם מודעים לכך שההגדרה המשפטית לרצח עם כפי שהיא היום אינה חלה על פעולותיה של ישראל בעזה, ועל כן דוחפים לשכתוב הקריטריונים לקביעת הפשע של רצח עם כדי שיתאימו למידותיה של ישראל. אמנסטי אינטרנשיונל מודה שהפסיקה היום בעניין רצח עם היא "פרשנות מצומצמת מדי", כלומר, לא כוללת מבצע צבאי לגיטימי נגד ארגון טרור.[5] סגן ראש ממשלת אירלנד גינה את "הפרשנות הצרה" של רצח עם, וקרא ל-ICJ להרחיב אותה על מנת שתכלול את פעולותיה של ישראל.[6] בבקשתה להתערבות, אירלנד לחצה על ה-ICJ לבטל את המבחן של "המסקנה הסבירה היחידה" לקביעת כוונה לרצח עם.[7] במסמך זה, הן הניתוח של ההגדרה המשפטית של רצח עם תחת האמנה בדבר

1 ראו את דו"ח הקבוצה הפרלמנטרית העל-מפלגתית לקשרי בריטניה-ישראל:
All-Party Parliamentary Group for UK-Israel. (2025). 7 October Parliamentary Commission Report (L. Roberts, Chair). Retrieved from https://www.7octparliamentarycommission.co.uk/

2 רז סגל, "מקרה קלאסי של רצח עם"
Raz Segal, "A Textbook Case of Genocide," Jewish Currents, October 13, 2023, https://jewishcurrents.org/a-textbook-case-of-genocide.

3 United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, "Gaza: UN Experts Call on International Community to Prevent Genocide against Palestinian People," November 16, 2023, https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/11/gaza-un-experts-call-international-community-prevent-genocide-against.

4 Amnesty International, "'You Feel Like You Are Subhuman': Israel's Genocide Against Palestinians in Gaza" (December 2024), 23.; Human Rights Watch, "Extermination and Acts of Genocide: Israel Deliberately Depriving Palestinians in Gaza of Food, Water, and Fuel," December 19, 2024, https://www.hrw.org/report/2024/12/19/extermination-and-acts-genocide/israel-deliberately-depriving-palestinians-gaza.

5 אמנסטי אינטרנשיונל לעיל, בע"מ 101.

6 נתן קלבין "הניסיון של אירלנד לשנות את ההגדרה של רצח עם מראה שהיא יודעת שההאשמה לא מחזיקה מים":
Nathan Klabin, "Ireland's ICJ Bid to Redefine Genocide Suggests It Knows Accusations Can't Hold Ground," The Jerusalem Post, December 20, 2024, https://www.jpost.com/international/article-834208.

7 Declaration of Intervention by Ireland, pursuant to Article 63 of the Statute of the International Court of Justice, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel)*.

השמדת עם משנת 1948, הדורשת כוונה מיוחדת להשמיד קבוצה מוגנת, והן ההשוואה לחמישה מקרים של רצח עם שקיבלו הכרה בינלאומית (השואה, רצח העם ברואנדה, סרברניצה, רצח העם בקמבודיה ורצח העם היזידי בידי דאע"ש) מדגישים את היעדר הכוונה לרצח עם או ההצבה השיטתית של אזרחים כמטרה בפעולותיה של ישראל. המסמך גם מתייחס לטענות ספציפיות – מנין ההרוגים הגבוה, הנזק לתשתיות, המצור והוראות הפינוי – ומראה כיצד הם מהווים טקטיקה צבאית חוקית או מסולפים על ידי מבקרים. המסמך גם מגלה איך עלילת הדם של רצח עם, המאפיינת את האנטישמיות המודרנית, מציתה אלימות נגד קהילות יהודיות, המתבטאת למשל, בוונדליזם בטורונטו, פיטסבורג ומקומות אחרים, ואפילו בהצדקה לרצח של עובדי השגרירות הישראלית.[8] מאמר זה קורא לדחייתן של ההאשמות חסרות השחר האלה, על מנת לחזק את האמת, לעמוד מול האנטישמיות, ולשמור על שלמותו של הדין הבינלאומי.

ההגדרה המשפטית של רצח עם

הפשע של רצח עם הוא אחד הפשעים היסודיים והחמורים ביותר בדין הבינלאומי, והוא נחשב "פשע הפשעים" לפחות מאז מלחמת העולם השנייה. הפשע של רצח העם נקבע לראשונה בחוק באמנה בדבר השמדת עם. אמנה זו הייתה אמנת זכויות האדם הראשונה אותה אימצה המועצה הכללית של האו"ם, והיא מייצגת את נחישותה של הקהילה הבינלאומית למנוע את הישנות הזוועות של מלחמת העולם השנייה. מאה וחמישים מדינות אישררו את האמנה.

פשע "השמדת עם" מורכב משני חלקים: מעשה של השמדת עם, המלווה ביסוד נפשי של כוונה להשמדה. האמנת בדבר השמדת עם מגדירה כך רצח עם (פסקה II):

> "באמנה זו, השמדת עם פירושה - אחד המעשים המפורשים להלן שנעשה בכוונה להשמיד, השמדה גמורה או חלקית, קיבוץ לאומי, אתני, גזעי או דתי, באשר הוא קיבוץ כזה. ואלה המעשים : (א) הריגת אנשים הנמנים עם הקיבוץ; (ב) גרימת נזק חמור, בגוף או בנפש, לאנשים הנמנים עם הקיבוץ ; (ג) העמדת הקיבוץ בכוונה תחילה בתנאי-חיים שיש בהם כדי להביא לידי השמדתו הגופנית, כולו או מקצתו ; (ד) קביעת אמצעים שכוונתם למנוע את הילודה בקיבוץ ; (ה) העברת ילדי הקיבוץ לקיבוץ אחר בדרך כפייה".

רצח עם הוא פשע ייחודי בתוך פשעי המלחמה והפשעים נגד האנושות בכך שהוא דורש כוונה ספציפית או מיוחדת *(dolus specialis)* המחייבת שהפשע בוצע בכוונה להשמיד, באופן חלקי או מלא, קבוצה לאומית, אתנית, גזעית, או דתית, באשר היא כזו.[9] הכוונה המיוחדת הזו מתקיימת בכל מקרה בו ניתן להוכיח

8 ראו למשל:
David Rullo, "Pittsburgh Jewish Community Targeted with Antisemitic Graffiti," The Pittsburgh Jewish Chronicle, July 29, 2024, https://jewishchronicle.timesofisrael.com/pittsburgh-jewish-community-targeted-with-antisemitic-graffiti/ ; Michael Starr, "Toronto Synagogue Vandalized for 8th Time, Hostage Sign Defaced," The Jerusalem Post, December 23, 2024, https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/article-834550#google_vignette; Anti-Defamation League, "Swaths of Anti-Zionist Movement Legitimize Killings of Israeli Embassy Staff, DC Jewish Community Targeted with Antisemitic Vandalism," May 23, 2025, https://www.adl.org/resources/article/swaths-anti-zionist-movement-legitimize-killings-israeli-embassy-staff-dc-jewish

9 ICTR, Prosecutor v Kambanda, Judgment and Sentence, ICTR 97-23-S, Trial Judgement, 4 September 1998, para 16.

שהכוונה לבצע רצח העם היא 'המסקנה הסבירה היחידה שניתן להסיק מדפוס ההתנהגות האמור'.[10] הכוונה המיוחדת להשמיד את הקבוצה היא המאפיין המבחין של פשע רצח העם. בהכרעתו בעניין ילישיץ', בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ה- ICTY) קבע: "הכוונה הפלילית היא זו שלמעשה, מעניקה לפשע רצח העם את ייחודיותו ומבדילה אותו מפשעים רגילים ומפשעים אחרים שמפרים את המשפט ההומניטרי הבינלאומי".[11] באופן דומה, בית הדין הפלילי הבין-לאומי לרואנדה (ה-ICTR, בהכרעתו בעניין אקאייסו, הגדיר את ה-*dolus specialis* כך: "כוונה מיוחדת, הנדרשת כיסוד מכונן של הפשע, המחייבת שמבצע הפשע ביקש באופן ברור להפיק את המעשה שבו הוא מואשם".[12] כאשר נאשמים אינם מגלים את מחשבתם בעת ביצוע העבירה, אפשר להסיק את כוונתם להשמדה מתוך מסכת העובדות. כפי שקבע בית הדין בפסק דין אקאייסו:

> "בית המשפט סבור שניתן להסיק על הכוונה החבויה של פעולה מסוימת מתוך ההקשר של ביצוע מעשי פשיעה אחרים שהציבו בשיטתיות את אותה קבוצה כמטרה, בין אם מעשים אלה נעשו בידי אותו מבצע עבירה ובין בידי אחרים. גורמים אחרים, כמו היקף הזוועות שבוצעו, טיבם הכללי, באזור או במדינה או מעבר לכך, העובדה שהקרבנות היו באופן שיטתי ומכוון היעד רק בגלל שייכותם לקבוצה מסוימת, בעוד חברי קבוצה אחרת הוחרגו, יכולים כולם לאפשר לבית המשפט להסיק את הכוונה למעשה מסוים".[13]

מקרים של רצח עם המוכרים בדין הבינלאומי: מסגרת השוואתית

ארבעה מקרים בלבד של הרג המוני הוכרו כמקרים של "רצח עם" על ידי ערכאה בינלאומית: השואה, רצח העם ברואנדה, רצח העם בסרברניצה, ורצח העם בקמבודיה של בני המיעוט הוויטנאמי ומוסלמים בני הצ'אם. בתי דין לאומיים בגרמניה הכירו גם במעשי רצח עם של דאע"ש במיעוט היזידי בעיראק.[14] בחינת המאפיינים של המקרים המוכרים באופן אוניברסלי כמקרים של רצח עם מבהירה את היישום בפועל של האמנה בדבר השמדת העם. בחינת מסעות אלה של הרג המוני, עינויים והשמדה של קבוצות אזרחים ממחישה את האבסורד שבהשוואתם למבצע הלגיטימי להגנה עצמית שמדינת ישראל עורכת נגד ארגון הטרור חמאס.

השואה (1941-1945)

משפטי נירנברג (1945-1946) נערכו על ידי בעלות הברית המנצחות להנהגת הנאצים, והם ביססו את המושג המשפטי של פשעים נגד האנושות. "רצח עם" לא הוכר כפשע נפרד במשפטי נירנברג, אולם את

10 ICJ, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia), Judgment [2015] ICJ Rep 9, [407].

11 ICTY, *Prosecutor v Jelisic*, Judgement, IT-95-10-T, Trial Chamber, 14 December 1999, para 66.

12 ICTR, *Prosecutor v Akayesu*, Judgement, ICTR-96-4-T, Trial Chamber, 2 September 1998, para 498.

13 *Akayesu* (n 58), para 523; ICTR, *Gacumbitsi v Prosecutor*, Judgment, ICTR-2001-64-A, 7 July 2006, para 40.

14 בתי משפט בגואטמלה העמידו לדין בכירים מסוימים על חלקם בטבח בני המאיה, כשהם מכנים אירועים אלה "רצח עם".

המונח טבע רפאל למקין ב-1944, כדי לתאר את הרדיפה וההשמדה השיטתית של יהודים על ידי הנאצים.[15] במידה רבה בזכות מאמציו של למקין, האו"ם אימץ בעקבות השואה את האמנה בדבר השמדת עם בשנת 1948. הנה כי כן, השואה נחשבת היום באופן אוניברסלי כרצח עם.[16] כפי שקבע בית הדין הצבאי הבינלאומי בנירנברג: "הרדיפה של היהודים בידי הממשלה הנאצית הוכחה בפירוט הגדול ביותר בפני בית הדין. זהו תיעוד של אכזריות עקבית ושיטתית בקנה מידה עצום ביותר."[17]

אנטישמיות הייתה חלק מהותי מהאידיאולוגיה הנאצית, תוך שמצע המפלגה הנאצית דוחה במפורש את החברות של יהודים. עם עליית הנאצים לשלטון ב-1933, החלו הנאצים במסע שיטתי של רדיפה והדרה של יהודים מהחיים הציבוריים, החברתיים והכלכליים בגרמניה. בעקבות הפלישה הגרמנית לברית המועצות ב-1941, החליטו הנאצים על "הפתרון הסופי לשאלה היהודית", כלומר, על רצח שיטתי של יהודים. בתחילת 1939, היטלר איים שאחת התוצאות של פרוץ המלחמה תהיה השמדת יהודים. יהודי ברית המועצות נרצחו על ידי יחידות ה"איינזצגרופן", יחידות הריגה ניידות של האס אס. הפתרון הסופי בוצע גם במחנות המוות בפולין, אליהם גורשו יהודים מכל רחבי אירופה הכבושה בידי גרמניה. ההערכה היא שהגרמנים רצחו שישה מיליון יהודים.[18]

השואה הייתה , ללא עוררין, רצח עם. הגרמנים אימצו מדיניות מפורשת של השמדת היהודים, אותה הם ביצעו בפועל על ידי ירי, תאי גזים, הרעבה ועבודות כפייה. תיעוד מדוקדק, נאומים רבים מפי בכירים נאצים ושיטות רצח תעשייתיות מהווים כולם ראיות לכוונה ברורה לרצוח את היהודים כולם.

השער המרכזי אל מחנה המוות אושוויץ, שם נרצחו מעל מיליון יהודים בתאי הגזים. מקור: Michal Zacharz/wikimedia

15 רפאל למקין, "שלטון הציר באירופה הכבושה":
Lemkin, Raphael. Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 1944.

16 United States Holocaust Memorial Museum. What is genocide? Holocaust Encyclopedia. https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/what-is-genocide#genocide-as-an-international-crime-2

17 משפטי נירנברג:
Trials of the Major War Criminals Before the International Military Tribunal, Nuremberg, 14 November 1945 – 1 October 1946, Volume 1, p. 243 (Nuremberg: International Military Tribunal, 1947), available at https://www.legal-tools.org/doc/45f18e/pdf/

18 שם, בע"מ 247-243.

משפטי נירנברג של פושעי מלחמה נאצים בולטים.

רצח העם ברואנדה (אפריל-יוני 1994)

האמנה בדבר השמדת עם משנת 1948 פורשה ויושמה לראשונה על ידי בית דין בינלאומי בפסק הדין של אקאייסו, כאשר הנאשם, ז'אן-פול אקאייסו, נמצא אשם ברצח עם ובפשעים נגד האנושות.[19] אקאייסו היה ראש עיריית הקומונה טאבה במדינת רואנדה. במהלך רצח העם של בני הטוטסי בשנת 1994, הוא פיקח על הרצח של בני הטוטסי, סיפק רשימות של בני הטוטסי למיליציות של בני ההוטו (האינטרהמווה), והורה על חיפושים מבית לבית אחר בני הטוטסי. במשך מאה ימים, כ-800,000 בני טוטסי נטבחו ברחבי רואנדה.

בית הדין הפלילי הבינלאומי לרואנדה (ICTR) קבע לראשונה שהטבח שהתרחש ברואנדה בין אפריל ליוני 1994 היה רצח עם. הקבוצה האתנית של בני הטוטסי הוצבה כמטרה לרצח המוני ולפגיעה גופנית חמורה, כמו חיתוך גידי האכילס כדי למנוע בריחה ואונס המוני. עדה מומחית בשם אליסון דספורג' העידה בפני בית הדין בפברואר 1997 כי "על בסיס ההצהרות שיצאו מפי מנהיגים פוליטיים מסוימים, על בסיס שירים וסיסמאות פופולריים בקרב האינטרהמווה, אני מאמינה שלאנשים האלה הייתה כוונה למחוק לחלוטין את בני הטוטסי מרואנדה, כדי ש- כמו שהם אמרו לפעמים - ילדיהם, ברבות הזמן, לא יידעו איך נראה בן טוטסי, אלא אם כן יפנו לספרי ההיסטוריה".[20] האלוף רומיאו דלייר מכוח שמירת השלום של האו"ם העיד כי "הייתה כוונה למחוק את קבוצת בני הטוטסי במלואה, כי לא ריחמו אפילו על תינוקות שזה עתה נולדו".[21]

בית הדין הדגיש שתי עובדות שביססו את קיומה של הכוונה המיוחדת שנדרשת כדי לקבוע רצח עם (*mens rea* או *dolus specialis*). ראשית, לאחר התרסקות מטוסו של נשיא רואנדה ב-6 באפריל 1994, הוקמו מחסומי דרכים בקיגאלי וברחבי המדינה על ידי חיילים ואזרחים בני ההוטו. בני הטוטסי הופרדו מתוך האוכלוסייה ונרצחו, לעיתים בו במקום. שנית, התקיים מסע תעמולה נרחב ברדיו ובתקשורת הכתובה,

19 Prosecutor v. Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T, Sentencing Judgement, (Int'l Crim. Trib. for Rwanda Trial Chamber I, Oct. 2, 1998)

20 שם, סעיף 118.

21 שם, סעיף 121.

הקורא להרג בני טוטסי.[22] בית הדין גם קבע שרצח העם היה "מאורגן בקפדנות"; עם רשימות מוות של בני טוטסי המיועדים לרצח, מחסני נשק שנצברו בעיר הבירה, אימונים של אנשי מיליציות בידי כוחות צבא רואנדה, והכנה פסיכולוגית של האוכלוסייה לביצוע רצח עם בבני הטוטסי.[23] בעוד שרצח העם התרחש בזמן סכסוך בין כוחות צבא רואנדה לבין החזית הפטריוטית הרואנדית (ה-RPF), רצח העם התרחש במקביל לסכסוך המזוין ובנפרד. הלחימה בין הכוחות שימשה תירוץ להסתה לרצח עם של בני הטוטסי, אך הטבח היה "שונה ביסודו מהסכסוך".[24] ההתקפות של האינטרהמווה נגד בני הטוטסי לא סייעו לצבא רואנדה. רצח העם בוצע הן על ידי הצבא והן על ידי המיליציות החמושות של בני ההוטו. באופן משמעותי, הרוב המכריע של קורבנות בני הטוטסי היו לא-לוחמים, וכללו נשים, ילדים ואפילו עוברים.[25]

קברי אחים של קרבנות רצח העם ברואנדה.
מקור: AFP

סרברניצה (11 ביולי - 1 בנובמבר 1995)

בין ה- 13 ל-16 ביולי, כוחות סרבים בוסנים הוציאו בשיטתיות להורג גברים מוסלמים בוסנים בסרברניצה, בלי להבחין בין אזרחים לחיילים, ורציחות בקנה מידה קטן יותר נמשכו עד למועד מאוחר יותר.[26] גברים בגילאי השירות הצבאי הופרדו משאר הפליטים והועברו באוטובוסים לאתרי הוצאה להורג. הכוחות הסרבים לא עשו כל מאמץ להבחין בין חיילים לאזרחים כשהורידו את הגברים מהאוטובוסים והרגו אותם. הגברים, לעיתים יחפים או כבולים או כשעיניהם קשורות, הועמדו בשורות ונורו בקבוצות. אחרים נדחקו לתוך מבנים ונרצחו בירי מרובים אוטומטיים, מקלעים או רימוני יד.[27] קרוב לשמונת אלפים גברים בוסנים מוסלמים נרצחו.[28]

22 שם, סעיף 123.

23 שם, סעיף 126.

24 שם, סעיף 128.

25 שם.

26 Prosecutor v. Krstić, Case No. IT-98-33-T, Judgement, (Int'l Crim. Trib. for the Former Yugoslavia Trial Chamber I, Aug. 2, 2001). Par. 546.

27 שם, סעיף 547.

28 שם, סעיף 295.

בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ICTY) הבחין בין מסע הרדיפה והאפליה נגד מוסלמים ברחבי בוסניה, שנודע כ"טיהור אתני", לבין רצח העם בסרברניצה.[29] רצח העם בסרברניצה היה נפרד מהסכסוך המזוין שהתקיים בין הכוחות מוסלמים לבין הכוחות הסרביים על העיר, וקודם לו.[30] השתלטות הסרבים הבוסניים על "האזור הבטוח" המיועד של האו"ם בבוסניה והרצגובינה בסרברניצה ביולי 1995 מוכרת באופן נרחב בעולם. למרות החלטת מועצת הביטחון של האו"ם המחייבת את החסינות של המובלעת מפני התקפות חמושות או פעילות עוינת, יחידות הצבא הסרבי הבוסני (VRS) יזמו התקפה והשתלטו על העיר. ההחלטה להרוג את כל הגברים המוסלמים שבגילאי הצבא בסרברניצה התפתחה רק במועד מאוחר יותר.[31] בית הדין לערכאה הראשונה דחה את טענת ההגנה שהרג הגברים היה מונע אך ורק מהרצון לחסל איום צבאי. הכוחות הסרבים לא הבחינו בין אזרחים לבין לוחמים, ובנוסף, אזרחים אלה לא היוו איום צבאי; נהרגו אפילו בעלי נכות חמורה. הכוחות הסרבים הרגו גם נערים וגברים מבוגרים שהיו מחוץ לטווח של גיל הצבא.[32]

רצח העם בסרברניצה היה ייחודי בכך שהיווה ניסיון להשמיד רק חלק מקבוצת המוסלמים הבוסנים.על בית הדין היה לקבוע אם המוסלמים בסרברניצה היוו חלק מהותי מהקבוצה כולה. אף על פי שרק גברים בגילאי הצבא נטבחו, הטבח התרחש תוך כדי העברה כפויה של האוכלוסייה המוסלמית הבוסנית. בחברה פטריארכלית כמו זו של המוסלמים הבוסנים, השמדה של שניים או שלושה דורות של גברים משפיעה באופן חמור על המשכיות הקבוצה. "כאשר הכוחות הסרבים הבוסנים החליטו להרוג את כל הגברים בגילאי הצבא, הם ידעו ששילוב ההרג עם ההעברה הכפויה של הנשים, הילדים והקשישים יביא בהכרח להיעלמות הפיזית של האוכלוסייה המוסלמית הבוסנית בסרברניצה."[33] הגופות הוסתרו בקברי אחים, שלימים נחשפו ונהרסו, ובכך נמנעה מהקרבנות קבורה מסורתית לפי המנהגים הדתיים והאתניים.[34]

בית הדין הסתמך על כמה גורמים כדי לבסס כוונה לרצח עם: "מספר הכוחות המעורבים ומאפייניהם, השפה המקודדת האחידה ששימשה את היחידות להעברת מידע על ההוצאות להורג, היקף ההוצאות להורג, והאחידות של שיטות ההריגה בהן עשו שימוש – כל אלה מצביעים על כך שהתקבלה החלטה להרוג את כל הגברים המוסלמים הבוסנים בגילאי הצבא".[35]

ערכאת הערעור של ה-ICTY הכריעה כך:

> "חומרת הפשע של רצח עם משתקף בדרישות המחמירות שיש לעמוד בהן כדי לקבוע שהוא אירע. דרישות אלה – ראיות לכוונה מיוחדת והדגמה שהקבוצה במלואה או בחלקה הוצבה כמטרה להשמדה– מהוות הגנה מפני הרשעה קלה מדי של הפשע. אולם, במקרים בהם דרישות אלה נענות, על החוק לא להירתע מייחוס הולם לפשעים שהתבצעו. בניסיונם להשמיד חלק מהבוסנים המוסלמים, הכוחות הבוסנים הסרבים ביצעו רצח עם. הם ייעדו ארבעים אלף מוסלמים בוסנים תושבי סרברניצה להשמדה, כשקבוצה זו מסמלת את המוסלמים הבוסנים

29 שם, סעיף 562-567.

30 Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, 2007 I.C.J. Rep. 43, [430] (Feb. 26, 2007). Par. 280-283.

31 Prosecutor v. Krstić, par. 591-598.

32 שם, סעיפים 547, 593, 594.

33 שם, סעיף 595.

34 שם, סעיף 596.

35 שם, סעיפים 572-573.

בכללותם. הם נטלו את רכושם ותעודותיהם של האסירים הגברים המוסלמים, לוחמים ואזרחים, צעירים וזקנים כאחד, והרגו אותם באופן שיטתי רק על בסיס זהותם. בעת שהחלו במסע הזה של רצח עם, כוחות הצבא הסרבי היו מודעים לכך שהפגיעה במוסלמים הבוסנים היא פגיעה מתמשכת. ערכאת הערעור קובעת באופן חד משמעי שהחוק מגנה את הפגיעה העמוקה והמתמשכת עם ביטוי הולם, וקוראת לטבח בסרברניצה בשמה המתאים: רצח עם. האחראים יישאו את הכתם הזה, והוא ישמש אזהרה למי שישקול בעתיד לבצע מעשה תועבה כזה".[36]

אנדרטה לזכר רצח העם בסרברניצה.
מקור: Mike Norton

רצח העם בקמבודיה (1975-1979)

בשנת 2018, בתי הדין החריגים בקמבודיה (ECCC), ערכאות בתמיכת האו"ם, הרשיעו שניים ממנהיגי הקמר רוז', נון צ'י (האח מספר שתיים והאידאולוג הראשי) וקיו סאמפן (ראש המדינה לשעבר), בגין רצח עם ופשעים נוספים שבוצעו בתקופת שלטון הקמר רוז' בין השנים 1975 ל-1979.[37]

בית הדין קבע כי מפלגת קמפוצ'יאה הקומוניסטית (CPK) ניהלה מדיניות של השמדת בני המיעוט הוויטנאמי, תחילה באמצעות גירוש כפוי בין השנים 1975–1976, ולאחר מכן באמצעות טבח שיטתי המכוון נגד אזרחים על בסיס מוצאם האתני מאפריל 1977. הטבח התרחש ברחבי קמבודיה, לרבות מחוזות סוואי ריאנג, קמפונג צ'נאנג, קראצ'ה, וכן בים ובמרכז הביטחון הידוע לשמצה S-21, שם מאות אזרחים ושבויי מלחמה וויטנאמיים עונו, הוכרזו "מרגלים" והוצאו להורג ללא משפט הוגן.

בית הדין קבע כי מעשים אלו מהווים רצח עם, מכיוון שהם התבצעו מתוך כוונה להשמיד את המיעוט הוויטנאמי כקבוצה אתנית. בנוסף, נקבע שמדובר גם בפשעים נגד האנושות (רצח, השמדה, גירוש ורדיפה)

36 Prosecutor v. Krstić, Case No. IT-98-33-A, Judgement, (Int'l Crim. Trib. for the Former Yugoslavia Appeals Chamber, Apr. 19, 2004). Par. 37

37 Prosecutor v. Nuon Chea and Khieu Samphan, Case No. 002/19-09-2007/ECCC/TC, Judgement (Summary), (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia Trial Chamber, Nov. 16, 2018).

וכן בהפרות חמורות של אמנות ז'נבה (הרג מכוון, עינויים ויחס בלתי אנושי). לגבי בני המיעוט הווייטנאמי, בית הדין מצא שהתחולל שינוי ברור במדיניות: מעבר מגירוש כפוי (1975–1976) להשמדה מכוונת מאפריל 1977, כפי שעולה ממעשי הטבח ההמוני במחוזות סוואי ריאנג, קמפונג צ'נאנג וקראצ'ה, ובמרכז הביטחוני S-21 בו עונו והוצאו להורג מאות אזרחים ושבויי מלחמה וייטנאמיים בעוון "ריגול".

בכירי ה-CPK נתנו את ההוראות לביצוע מעשים אלה, כשהמיעוט הווייטנאמי מוצב כמטרה על בסיס אתני ולא אישי, והמבצעים משתמשים ברשימות ובביוגרפיות כדי לזהות את הקרבנות. היקף ההרג, שצמצם את האוכלוסייה הווייטנאמית בקמבודיה לכ-10,000 נפש בלבד, והאופי השיטתי של התקיפות, מעידים על כוונה מובהקת להשמיד את הקבוצה בחלקה – בהתאם להגדרת רצח עם באמנה בדבר השמדת עם.

בעניין המיעוט האתני והדתי של המוסלמים בני הצ'אם, ה-ECCC קבע שמפלגת ה-CPK פעלה נגדם במטרה ליצור חברה אתאיסטית והומוגנית, במיוחד אחרי המרידות של 1975 נגד ההגבלות על מנהגיהם הדתיים. בני הצ'אם הועברו בכפייה מאזור המזרח לאזור המרכז, ופוזרו בין כפרים של הקמר במטרה לפרק את קהילותיהם ולהטמיע אותם בסביבתם החדשה. הם סבלו מאפליה חמורה, לרבות איסורים על תפילה, אכילה כפויה של בשר חזיר, והשמדת סמליהם הדתיים כמו ספרי הקוראן ומסגדים. התרחשו הוצאות להורג המוניות, במיוחד במנזר ואט או טראקואון בשנת 1977 ובמרכז הביטחון של הכפר טריאה בשנת 1978, שם זוהו בני הצ'אם והוצאו להורג בקנה מידה נרחב, לפי הוראות בכירי מפלגת ה-CPK. ההוראות של מנהיגי ה-CPK והאובדן של כ-36% מתוך האוכלוסייה של 300,000 בני הצ'אם הדגישו את הכוונה להשמיד את הקבוצה. בית הדין קבע כי מעשים אלה מהווים רצח עם נגד בני הצ'אם.

בית הדין הסתמך הן על ראיות ישירות, כמו הוראות מפורשות של המפלגה והן על ראיות נסיבתיות, כמו דפוס הפעולה של הרג מכוון, כדי להוכיח כוונה לרצח עם מעבר לספק סביר.

גולגולות של קרבנות הקמר רוז', מוצגות במרכז צ'יאונג אק לרצח עם (באתר הרג המוני), ליד פנום פן, קמבודיה.

רצח העם של היזידים בידי דאעש (2014-2015)

בית המשפט הפדרלי לצדק בגרמניה, ה-Bundesgerichtshof (BGH) אישר בפסק דינו מיום ה- 30 בנובמבר 2022 את ההרשעה בגין רצח עם של חבר בארגון המדינה האסלאמית (דאע"ש), על פשעיו נגד המיעוט היזידי. בכך קבע בית המשפט כי הקמפיין של דאע"ש באזור סינג'אר בצפון עיראק היווה רצח עם, בהתאם לסעיף 6, פסקה 1, מספר 2 של הקוד הפלילי הבינלאומי של גרמניה (VStGB).[38]

בית המשפט קבע כי דאע"ש ערך מתקפה צבאית מאורגנת, מתוכננת ומתואמת בתאריכים 2–3 באוגוסט 2014 נגד המיעוט הדתי היזידי באיזור סינג'אר בצפון עיראק, מתוך כוונה להשמיד את דתם, קהילתם וחבריהם. פסק הדין תיאר את הפעולות השיטתיות שביצע הארגון: התאסלמות בכפייה, שיעבוד נשים וילדות יזידיות, עבודות כפייה לגברים, והוצאות להורג המוניות – כולן מכוונות להשמדה המוחלטת של הקבוצה. הנאשם היה חבר בדאע"ש שתמך בקמפיין הזה, וביוני 2015 רכש ושיעבד אם יזידית ובתה בת ה-5, תוך שהוא מעביר אותן מסכת התעללות פיזית ונפשית קשה: הכאה יומית, כפיית תפילות אסלאמיות, רעב, ובידוד. אחת הזוועות החמורות ביותר הייתה קשירת הילדה לחלון בחום כבד שהוביל למותה ממכת חום. מעשים אלה נקבעו כחלק מהאסטרטגיה הרחבה יותר של דאע"ש לבער את היזידים.

בית המשפט קבע כוונה לרצח עם תחת החוק הגרמני, שדורש כוונה להשמיד קבוצה מוגנת (לאומית, גזעית, דתית, או אתנית) בכללותה או בחלקה, על ידי גרימת נזק גופני או נפשי חמור. ה- BGH אישר שהכוונה המיוחדת של הנאשם הייתה לתרום למטרה הכללית של דאע"ש להשמיד את הקהילה והדת היזידית, גם אם מטרתו הסופית הייתה ייסוד ח'ליפות אסלאמית. בית המשפט הגדיר "גרימת נזק גופני או נפשי חמור" כגרימת חבלה מתמשכת וחמורה ביכולתו של אדם לנהל חיי שגרה רגילים. במקרה זה, מעשיו של הנאשם – גרימת נזק לילדה בהכאה וחשיפתה הקטלנית לשמש, ובטראומה הנפשית שנגרמה לאם שנאלצה לחזות בסבלה ובמותה של בתה – ענו על ההגדרה. בית המשפט גם ציין שמעשים אלה תרמו באופן אובייקטיבי להשמדת הקבוצה, בהיותם חלק מדפוס ברור ודומה של דאע"ש, כמו שעבוד המוני ודיכוי דתי.

פסק הדין הסתמך על ההתאמה של הקוד הגרמני לאמנה בדבר השמדת עם ואמנת רומא, כשהוא מדגיש שמעשיו של הנאשם משתלבים באופן ברור בקמפיין של דאע"ש לרצח עם. על ידי שילוב התנהגות הנאשם עם דפוס האלימות המאורגן של דאע"ש, בית המשפט אישר שההיקף, התיאום והכוונה להכרית את הזהות היזידית בקמפיין שלהם מהווים רצח עם.

בית המשפט תיאר את מטרתו של ארגון דאע"ש כהשמדה של קבוצת הדת היזידית, דתם, וחבריהם מתוך אידיאולוגיה שרואה ביזידים כופרים שאין להם מקום בח'ליפות אסלאמית עולמית אותה היא מבקשת להקים. את המטרה הזו של השמדה ביקש הארגון להשיג דרך התקפה צבאית מתוכננת שיצאה לפועל ב2-3 באוגוסט 2014 ונועדה למגר את הקיום הפיזי, התרבותי והחברתי של הקהילה היזידית. הנאשם, חבר בדאע"ש, תרם לקמפיין הזה על ידי השעבוד של אם יזידית ובתה בת החמש וההתעללות הברוטלית בהן, מעשים שעולים בקנה אחד עם האסטרטגיה של השמדת עם של דעא"ש.

ארגון דאע"ש עשה שימוש בשיטות סיסטמתיות כדי להשיג את המיגור המבוקש, לרבות תקיפה צבאית מתואמת לתפוס אזרחים יזידים, התאסלמות בכפייה כדי למחוק את זהותם הדתית והוצאות להורג המוניות כדי לצמצם את האוכלוסיה. נשים ובנות נמכרו בשווקים ונכלאו לשעבוד מיני ומשק בית, והגברים נשלחו

38 BGH, Beschluss vom 30. November 2022 - 3 StR 230/22, (Bundesgerichtshof, 3. Strafsenat, Nov. 30, 2022

לעבודות כפייה. דאע"ש גם עקר יזידים מאזור סינג'אר והעביר אותם תחת איומים למחנות מעבר ופיזר אותם מחדש באזורים תחת שליטתו כמו מוסול וא-רקה. מעשים אלה, ובכללם השעבוד, ההכאה וחשיפת הילדה לחום קטלני אותם ביצע הנאשם, נועדו כולם לגרום לנזק פיזי ונפשי חמור ובכך לתרום להשמדת הקבוצה. בית המשפט הדגיש את אופיים המאורגן של דפוסים אלה, במיוחד את שעבודן של הנשים והילדות, כאמצעי מכוון לפירוק הזהות היזידית.

יזידים נמלטים מסינג'אר, עיראק, בשנת 2014 לאחר שכוחות הנאמנים לדאע"ש כבשו את היישוב. לוחמים כורדים ויזידים כבשו אותה חזרה בסתיו האחרון.
מקור: Rodi Said/Reuters

פעולות ישראל: מובחנות ברורה

מספר מאפיינים של רצח עם עולים מהניתוח של חמישה מקרים אלה. ההאשמות של רצח עם בעזה כלפי ישראל, במיוחד בעקבות מתקפת החמאס בשביעי באוקטובר 2023, שונות מחמשת המקרים של רצח עם מוכר – השואה, רצח העם ברואנדה, הטבח בסרברניצה, רצח העם בקמבודיה ורצח העם של היזידים בידי דאע"ש – באופי השיטתי, בנפרדות מסכסוך מזוין ובראיות לכוונה מיוחדת (*dolus specialis*).

האופי השיטתי של התקיפות בכל מקרי הרצח המוכרים התבטא במאמצים מתואמים, מכוונים ונרחבים להשמיד קבוצות מוגנות. במקרה של השואה, גרמניה הנאצית יישמה את הפתרון הסופי דרך מחנות השמדה תעשייתיים, יחידות הרג ניידות של האיינזצגרופן ותיעוד קפדני, כשהם רוצחים בשיטתיות שישה מיליון יהודים ברחבי אירופה. רצח העם ברואנדה כלל מאמצים מתואמים שניהלו מנהיגים של בני ההוטו, פרופגנדה בערוצי הרדיו, רשימות מוות מוכנות מראש ומיליציות מאומנות של האינטרהמווה שטבחו בשיטתיות שמונה מאות אלף בני טוטסי במשך מאה ימים. בסרברניצה, כוחות סרבים בוסניים הוציאו לפועל מבצע מתוכנן להרג שמונת אלפים גברים בוסנים מוסלמים, כשהם עושים שימוש באמצעים שיטתיים כמו הסעת הקרבנות לאתרי הוצאה להורג והסתרת הגופות בקברי אחים. ברצח העם בקמבודיה, הקמר רוז' הציבו באופן שיטתי כמטרה את המיעוטים של הווייטנאמיים ובני הצ'אם המוסלמים דרך גירושים בכפייה, הוצאות להורג המוניות (כמו במרכז S-21) ומחיקה תרבותית, כשהם מביאים לצמצום משמעותי של אוכלוסיות אלה. באופן דומה, רצח העם של היזידים בידי דאע"ש כלל תקיפה מתוכננת של סינג'אר, שעבוד מתואם, התאסלמות בכפייה

והרג המוני כדי להשמיד את הזהות היזידית. לכל מקרי ההרג ההמוני הללו התלוו זוועות שיטתיות אחרות כמו עינויים, אלימות מינית ומעשי אכזריות אחרים.

ווילה ואנזה, שם מנהיגי גרמניה הנאצית אימצו באופן רשמי את "הפתרון הסופי לבעיה היהודית"

בניגוד גמור לכך, ההאשמות נגד ישראל בעזה מצביעות על תקיפות אוויריות נרחבות, מבצעי קרקע צבאיים והטלות מצור שהובילו לנזק כבד לתשתיות ולמותם של מעל 53,000 עזתים (ע"פ הרשויות בעזה, נכון למאי 2025). אולם, המבצעים הישראליים מכוונים אל התשתית הצבאית של חמאס, כשהפגיעה באזרחים היא בגדר נזק אגבי שנגרם מהשימוש של חמאס באזורים אזרחיים. אין בכך כל דמיון ליחידות האיינזצגרופן או למיליציות האינטרהמווה שלכדו אזרחים ורצחו אותם. להיפך, הצבא הישראלי נוקט באמצעי זהירות על מנת לצמצם את הפגיעה באזרחים, כמו אזהרות מראש, יצירת מסדרונות בטוחים וסיוע הומניטרי.

הנבדלות מסכסוך מזוין היא הבחנה קריטית גם היא. בארבעה מתוך חמשת המקרים המוכרים של רצח עם, (השואה, רואנדה, סרברניצה והיזידים) הזוועות התרחשו לצד סכסוכים בעודן מובחנות מהם, כשהן מכוונות אל אזרחים מסיבות שאינן קשורות למטרות הצבאיות. השמדת היהודים בשואה הייתה נפרדת מזירות הלחימה של מלחמת העולם השנייה והתרכזה באזרחים לא לוחמים בכל השטחים הכבושים. ברואנדה, רצח העם של בני הטוטסי התרחש במקביל לסכסוך בין הצבא לבן החזית הפטריוטית הרואנדית וכוון אל אזרחים, תוך פגיעה במאמצים הצבאיים. הטבח בסרברניצה התרחש אחרי כיבוש המובלעת, כשההוצאה להורג של אזרחים שלא מהווים איום הייתה מובחנת מהלחימה. רצח העם של היזידים היה חלק מהקמפיין האידיאולוגי של דעא"ש, ולא קשור לצורך צבאי. רצח העם בקמבודיה הוא היחיד שלא התרחש לצד סכסוך מזוין מרכזי, אלא במסגרת מסעות טיהור אידיאולוגיות. אין אף דוגמה למקרה של רצח עם שנגרם על ידי פגיעה מופרזת או לא מידתית באזרחים במסגרת של נזק אגבי במלחמה שמנוהלת נגד מטרה צבאית לגיטימית (גם אם נניח שהפגיעה אינה מידתית). ישראל לא מכוונת על האזרחים בעזה, וכל פגיעה בהם היא נלווית לתקיפות של מטרות צבאיות.

הכוונה המיוחדת (*dolus specialis*) – הכוונה להשמיד קבוצה מוגנת בשלמותה או בחלקה – היא אבן

היסוד של פשע רצח העם וגורם מבחין יסודי. הכוונה שעמדה מאחורי השואה הייתה מפורשת במדיניות של הנאצים, בנאומים שלהם, ובפעילות של מחנות המוות שהציבו כל יהודי כמטרה. הכוונה של רואנדה הוכחה מתוך הצהרות של מנהיגי בני ההוטו, מתוך הפרופגנדה, ומתוך מעשי ההרג השיטתי של בני הטוטסי, שנועד למגר אותם. הכוונה של סרברניצה נקבעה על פי ההחלטה של הבוסנים הסרבים להרוג את כל הגברים בגילאי צבא במטרה לפגוע עמוקות בקהילה המוסלמית, כפי שהוכח מדפוסי ההוצאה להורג והסתרת הגופות. בקמבודיה, הפקודות והפעולות של משטר הקמר רוז' (כמו למשל, הוצאות להורג המוניות של בני המיעוט הוויטנאמי, ודיכוי תרבותי של בני הצ'אם המוסלמים) הראו כוונה להעלים את הקבוצות הללו. רצח העם של היזידים בידי דאע"ש היה מונע מהכוונה האידיאולוגית לחסל את דתם, כפי שעולה מההתאסלמות הכפויה והשעבוד. אין תכנית ישראלית להשמדת הפלסטינים כקבוצה נפרדת. מנהיגם ישראלים חזרו והדגישו שמטרתם להביס צבאית את ארגון החמאס ולהציל את החטופים הישראליים, לא להרוג אזרחים.

לסיכום, האופי השיטתי, הנבדלות מסכסוך קיים והכוונה המיוחדת בשואה ובמקרים האחרים של רצח עם ברואנדה, בסרברניצה, בקמבודיה וביזידים נקבעו בבית המשפט על פי עדויות ברורות למדיניות מוצהרת של הצבה מתואמת של אזרחים כמטרה, באופן שמובחן ממטרות צבאיות. לעומתם, הנזק לאזרחים בעזה הוא תוצאה של הסכסוך האינטגרטיבי עם חמאס ונעדר כל כוונה לרצח עם. אין אף ראיה לתכנית שיטתית שנועדה להשמיד את הפלסטינים כקבוצה, כך שהמקרה הישראלי מובחן ושונה מכל חמשת המקרים המוכרים של רצח עם. את העובדה הזו איששו לא פחות משבעה תובעים פדרליים אמריקניים שהעמידו לדין פושעי מלחמה נאצים.[39]

הפרכת טענות ספציפיות כלפי ישראל

התומכים בעלילת הדם של רצח עם מצביעים על מספר מאפיינים של המלחמה בעזה על מנת לחזק את טענתם. הם מסתמכים על המספר הגבוה (לכאורה) של מניין ההרוגים בעזה בשילוב ההרס העצום של התשתיות ברצועה על מנת לבסס את הטענה שישראל מבצעת רצח עם. המשמיצים גם מציגים באופן שקרי טקטיקה ישראלית צבאית, כמו אזהרות מראש ומצור בעוד הם מסלפים ציטוטים של בכירים ישראלים כדי להדגים כוונה לרצח עם.

הריגה ופגיעה חמורה

מניין ההרוגים בעזה

נכון למאי 2025, משרד הבריאות בעזה שבשליטת חמאס טוען כי קרוב ל- 53,000 פלסטינים נהרגו בעזה.[40]

39 אלי רוזנבאום, "השקר הגדול של רצח עם":
Eli M. Rosenbaum, “The Big Lie of ‘Genocide Gaza’: Seven Experts on Nazi Genocide Expose the Canard of Israeli Crimes,” New York Daily News, August 11, 2024, https://www.nydailynews.com/2024/08/11/the-big-lie-of-genocide-gaza-seven-experts-on-nazi-genocide-expose-the-canard-of-israeli-crimes/

40 United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). "Reported Impact Snapshot: Gaza Strip (14 May 2025)." https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-14-may-2025

גם בהנחה שנתונים אלה מדויקים, הם אינם מבחינים בין אזרחים ללוחמים. מלבד זאת, מספר האזרחים שנהרגו אינו כשלעצמו מהווה ראייה לחוקיותה או אי-חוקיותה של תקיפה כלשהי. על פי המשפט הבינלאומי, פגיעה באזרחים מותרת רק אם היא אגבית (בלתי מכוונת) ופרופורציונלית לתועלת הצבאית הצפויה.[41]

מלחמה מתנהלת בתנאים של מידע מוגבל ולא אמין (**"ערפל הקרב"**). לפיכך, מפקדים צבאיים נדרשים לקבל החלטות בתום לב ובהתבסס על המידע שיש ברשותם בזמן ההחלטה.[42] כתוצאה מכך, בהגדרה ייתכנו טעויות הנובעות ממידע חלקי. מדינות מכירות במציאות הזו של הלחימה, ובתי משפט רבים נמנעים מביקורת שבדיעבד על החלטות צבאיות (**כלל רנדוליק**).[43] אומדן היחס בין הנזק הצפוי לאזרחים לבין היתרון הצבאי הצפוי אינו נתון בהכרח לניתוח אמפירי.[44] לכן, לא ניתן להסיק ממניין ההרוגים לבדו אם התקיפה הייתה לא מידתית.

לאמיתו של דבר, קיימות סיבות כבדות משקל להטיל ספק בדיוקם של הנתונים שסיפק ארגון החמאס. על פי דוח שפרסם לאחרונה מכון הנרי ג'קסון, משרד הבריאות בעזה מציג שוב ושוב גברים כנשים ומבוגרים כילדים, במטרה לחזק את הטענה הכוזבת שישראל מתכוונת לפגוע בפגיעים ביותר באוכלוסייה. ניתוח הנתונים מראה שלמעשה, רוב ההרוגים הם גברים בגילאי 15–45, חתך האוכלוסייה האופייני ללוחמים. משרד הבריאות גם מנפח את מניין ההרוגים באופן מלאכותי על ידי הכללה של מקרי מוות טבעיים ומקרי מוות שנגרמו מאלימות פנימית או מרקטות שהתפוצצו בטעות.[45]

המחברים של האמנה בדבר השמדת עם דאגו להבחין בין השמדה שיטתית של קבוצה מוגנת לבין פגיעה בסדר גודל נרחב בשדה קרב. כפי שמתארים המשפטנים Abtahi and Webb:[46]

> "גרימת אבדות לאוכלוסייה האזרחית במהלך פעולות מלחמה, גם אם הן רבות, אינה מהווה ככלל רצח עם. במלחמה מודרנית, הצדדים הלוחמים נוהגים להשמיד מפעלים, אמצעי תקשורת, מבנים ציבוריים וכדומה - והאוכלוסייה האזרחית סובלת בהכרח מאבדות בדרגות חומרה שונות. כמובן שראוי לצמצם את האבדות הללו, וניתן לנקוט אמצעים לשם כך, אך שאלות אלו שייכות לתחום דיני הלחימה, ולא לתחום של רצח עם."

ראוי לציין שהפגיעה באזרחים בעזה מחריפה בשל סירובה המתמשך והבלתי חוקי של מצרים לאפשר את

41 אמנת ז'נבה הרביעית, סעיף 51(5)(ב), 57(2)(א)(iii).

42 US Department of Defense Law of War Manual, Sec. 5.4.2.

43 United States v. List, *et al.* (The Hostage Case), XI TRIALS OF WAR CRIMINALS BEFORE THE ; NMT 1295-96
ראו גם Canadian Law of Armed Conflict Manual 2001, 1612.

44 ICTY, Final Report to the Prosecutor by the Committee Established to Review the NATO Bombing Campaign Against the Federal Republic of Yugoslavia, ¶48 (Jun. 13, 2000)
("הקושי העיקרי עם עיקרון המידתיות אינו שאלת קיומו, אלא מהי משמעותו וכיצד ליישם אותו. די פשוט לקבוע את הצורך ביחס מתקבל על הדעת בין האפקט ההרסני הלגיטימי לבין תוצאות היקפיות לא רצויות...לרוע המזל, רוב היישומים של עיקרון המידתיות אינם כה ברורים. קל הרבה יותר לגבש את עיקרון המידתיות בקווים כלליים מאשר להחיל אותו על מקרה מסוים, מכיוון שההשוואה נעשית לעתים קרובות בין כמויות וערכים שונים אלה מאלה. אי אפשר לאמוד בנקל את הערך של חיי חפים מפשע מול כיבוש יעד צבאי כלשהו").

45 אנדרו פוקס, ניתוח מניין ההרוגים בעזה: Andrew Fox, "Questionable Counting: Analysing the Death Toll from the Hamas-Run Ministry of Health in Gaza" (London: The Henry Jackson Society, 2024), https://henryjacksonsociety.org/publications/questionable-counting/.

46 Hirad Abtahi and Philippa Webb, The Genocide Convention: The Travaux Préparatoires (2 vols) (Brill 2008) 231.

פינויים לשטחה. המלחמה בעזה ייחודית במובן זה שבמהלכה אין לאוכלוסייה האזרחית אפשרות להימלט מאזור הלחימה.

נזק לתשתיות בלחימה אורבנית

המאשימים את ישראל מצביעים על ההרס הנרחב של בתים, בתי ספר, בתי חולים ותשתיות אזרחיות ברצועת עזה כהוכחה לפעולות בעלות אופי של רצח עם ולכוונה לרצח עם מצד ישראל. אולם, ההתמקדות בהרס בעקבות הלחימה מסלפת הן את הדין הבינלאומי והן את המציאות של לחימה אורבנית.

המערכה נגד דאע"ש בעיראק, ובמיוחד בעיר מוסול, הובילה להרס קטסטרופלי. בהיותה אחד מהמעוזים המרכזיים של דאע"ש, מוסול ספגה מתקפה צבאית אינטנסיבית מצד קואליציה צבאית שכללה את ארצות הברית, בריטניה וצרפת. מפקדים בצבאות אלה תיארו את הקרב כמבצע הצבאי הגדול ביותר מאז פלישת עיראק ב-2003, וכקרב האורבני הקשה ביותר מאז מלחמת העולם השנייה. יותר מ-80% ממוסול הפכה לבלתי ראויה למגורים, ונוצרו בה שמונה מיליון טון של הריסות.[47] היקף ההרס הושווה להשמדת דרזדן במלחמת העולם השנייה, תוך ששר ההגנה האמריקאי דאז, ג'יימס מאטיס, מתאר את הלחימה כ"מלחמת השמדה" שנועדה למנוע מלוחמי דאע"ש לחזור למדינות מוצאם.[48]

47 Benjamin, M. (2007). When is an accidental civilian death not an accident? Salon. https://www.salon.com/2007/07/30/collateral_damage/; Garamone, J. (2017). Defeat-ISIS 'Annihilation' campaign accelerating, Mattis says. DOD News. https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/1196114/defeat-isis-annihilation-campaign-accelerating-mattis-says/

48 International Medical Corps. (2017). The battle may be over, but immense needs remain in Mosul. https://internationalmedicalcorps.org/updates/the-battle-may-be-over-but-immens e-needs-remain-in-mosul/

באופן דומה, העיר א-רקה בסוריה, שהייתה גם היא מעוז דאע"ש, הפכה ל"בלתי ראויה למגורי אדם", כשכ-80% מהעיר נהרסה או ניזוקה. ההפצצות האינטנסיביות מצד ארצות הברית, שכללו ירי ארטילרי בקצב הגבוה ביותר מאז מלחמת וייטנאם, תרמו להרס כמעט מוחלט. מבצעים אלו אמנם הצליחו לפרק את השליטה הטריטוריאלית של דאע"ש, אך הותירו בשתי הערים הרס פיזי ותשתיתי עצום, מה שמדגיש את ההשלכות הקשות של לחימה אורבנית על הסביבה האזרחית.[49]

כיכר נעים לאחר שחרור העיר א-רקה בסוריה ב-18 באוקטובר 2017. הכיכר, שהייתה ידועה בשם "כיכר הגיהינום", שימשה את דאע"ש להוצאות להורג פומביות, עריפת ראשים וצליבה, במשך שלוש שנות שלטונו. מקור: Youssef Rabih/EPA

בתי חולים, בתי ספר ומקומות תפילה נהנים ממעמד מוגן מיוחד לפי אמנת ז'נבה הרביעית, ואינם נחשבים בדרך כלל למטרות צבאיות לגיטימיות. אולם, כאשר מתקנים אלה משמשים גם למטרות צבאיות (כמו אחסון נשק, שיכון לוחמים, עמדות צלפים, מפקדות וכדומה) — הם הופכים ליעדים צבאיים לגיטימיים.[50]

לעומת זאת, השימוש באותם מתקנים לצרכים צבאיים נחשב בלתי חוקי.[51] לפיכך, חמאס מבצע פשעי מלחמה בכך שהוא משתמש במגנים אנושיים, יורה מתוך אזורים אזרחיים ופועל מתוך מסגדים, בתי ספר ובתי חולים. אמנת ז'נבה קובעת כי נוכחותם של אזרחים בתוך או סמוך למטרה צבאית אינה מקנה חסינות לאותה מטרה מפני תקיפה. הענקת חסינות כזו הייתה מעודדת את האויב להסתתר באתרים רגישים אלה ולסכן אף יותר את האוכלוסייה האזרחית הלא לוחמת.

חמאס מנצל באופן שיטתי בתי חולים בעזה — במיוחד את בתי החולים שיפא וכמאל עדואן — כבסיסים מבצעיים, תופעה שמוכרת כבר מאז המלחמה מול חמאס ב-2009. בבית החולים שיפא, החמאס השתלט

49 OCHA. (2017). Syria crisis: Northeast Syria situation report no. 16 (1-30 September 2017). https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/syria-crisis-northeast-syria-situati on-report-no-16-1-30-september-2017.

50 API, Art. 52(1) and (2).

51 UK Joint Service Manual of the Law of Armed Conflict, Par. 16.29

על אגפים שלמים שישמשו לו כמפקדה - עובדה שמודים בה צופים רבים, בהם עיתונאי הולנדי שדיווח על הימצאותם של לוחמי חמאס בתוך בית החולים, ודייב הארדן מסוכנותUSAID , שציין ב-2014 את השימוש בשיפא כמרכז פיקוד של חמאס. חטופות ישראליות ששוחררו, בהן מיה רגב, ירדן רומן-גת, מיה שם ואמילי דמרי, סיפרו כי הן הוחזקו ועונו בתוך או מתחת למתקנים רפואיים, כאשר אנשי חמאס ביצעו בהן ניתוחים ללא הרדמה.[52] בשנת 2023 הבית הלבן אישר שארגון החמאס עושה שימוש בבית החולים שיפא כמפקדה, ובמבצע של צה"ל בשנת 2024 נלכדו שם 500 מחבלים, בהם בכיר חמאס פיק אל-מבחוח, וחוסלו 200 נוספים.[53]

באופן דומה, בית החולים כמאל עדואן שימש כמעוז של חמאס והג'יהאד האיסלאמי. במהלך מבצעי צה"ל בין אוקטובר 2024 לינואר 2025 נתפסו בו למעלה מ-240 מחבלים, כולל משתתפים בטבח ה- 7 באוקטובר. קטעי תיעוד מחקירות מחבלים מגלים שהם ראו בבית החולים "אזור בטוח" מפני תקיפות, וחלקם אישרו שהוחזקו בו חטופים ישראלים. יחידת הרפואה הצבאית של חמאס סיווגה את בית החולים כמאל עדואן כבית חולים צבאי — טענה שאישר רופא מתנדב כורדי וכן מנהל בית החולים לשעבר.[54]

יצירת תנאי מחיה שנועדו להביא להשמדת קבוצה

המצור על עזה

מבקריה של ישראל טוענים שהמצור שמטילה ישראל על עזה נועד ליצור תנאי מחיה שיביאו להשמדת הפלסטינים ברצועה. טענה זו מבוססת על סילוף של דיני המלחמה.

מצור הוא פרקטיקה צבאית חוקית המעוגנת בתקנות האג, אמנות ז'נבה, הפרוטוקולים הנוספים שלהן והדין ההומניטרי המנהגי.[55] בדרך כלל, השימוש במצור נעשה באזורים אורבניים, כחלופה קטלנית פחות מאשר הלחימה מבית לבית. המצור מוגדר כהקפה ובידוד של כוחות האויב במטרה למנוע מהם אספקה ותגבורת, כדי להכניעם.[56] מדריך דיני הלחימה של מחלקת ההגנה האמריקנית מתיר הטלת מצור על כוחות אויב באמצעות ניתוק תגבורת, אספקה ותקשורת במטרה לאלץ אותם להיכנע — ואף מתיר במפורש את השימוש

52 עדותן של מיה ואמילי:
"The Pain Is Unbearable, but You Can't Scream: Maya's Story About Her Captivity in Gaza," Keshet, YouTube, March 18, s2024, https://www.youtube.com/watch?v=O7BnmNZlPWw.; Uri Sela, "'Hi, I'm Dr. Hamas': Emily Damari's Chilling Testimony on 'Treatment' Received in Captivity," The Jerusalem Post, March 2, 2025, updated March 3, 2025, https://www.jpost.com/israel-news/article-844385.%5b%5d(https:/www.jpost.com/)

53 Joel Gunter and David Gritten, "Israeli Forces Raid Gaza City's Al-Shifa Hospital," BBC News, March 18, 2024, https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68594153

54 ראו-
Avraham Russell Shalev, "The World Health Organization Is Covering for Hamas," National Review, March 24, 2025, https://www.nationalreview.com/2025/03/the-world-health-organization-is-covering-for-hamas/.

55 James Kraska, *Siege*, in MAX PLANCK ENCYCLOPEDIA OF PUBLIC INTERNATIONAL LAW ¶ 2 (2009).

56 Jeroen C. van den Boogaard & Arjen *Vermeer, Precautions in Attack and Urban and Siege Warfare*, in 20 YEARBOOK OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW 2017, at 163, 165 (Terry D. Gill et al. eds., 2019); YORAM DINSTEIN, THE CONDUCT OF HOSTILITIES UNDER THE LAW OF INTERNATIONAL ARMED CONFLICT 133 (3d ed. 2016).

ברעב כאמצעי להשגת מטרה זו.[57] גם בריטניה מכירה בחוקיות של מצור, כל עוד הוא מכוון נגד כוחות אויב חמושים ולא נגד יישובים חסרי הגנה.[58]

סעיף 54(1) לפרוטוקול הנוסף הראשון לאמנת ז'נבה אוסר על הרעבת אזרחים כטקטיקה של לחימה. לכן, מצור שמטרתו העיקרית או הבלעדית היא הרעבת אזרחים ייחשב בלתי חוקי. בעוד שאין קריטריונים ברורים לקביעת אותה "מטרה עיקרית או בלעדית" של מצור, אפשר ללמוד מהי מתוך הצעדים ההומניטריים שננקטים כדי להגן על אזרחים. צד לסכסוך שמטיל מצור תוך מתן אפשרות לפינוי או לאספקת סיוע הומניטרי אינו יכול להיחשב כמי שכוונתו העיקרית היא הרעבת האזרחים.[59] אף שישראל אינה חתומה על הפרוטוקול הנוסף הראשון, היא מחויבת להוראותיו ככל שהן משקפות את כללי הדין המנהגי.

עצם קיומן של תכניות ישראליות לפינוי האוכלוסייה האזרחית לאזורים בטוחים, לצד חלוקת סיוע תחת פיקוח בדרום רצועת עזה, הוא עדות לכך שמטרת המצור היא להביס את חמאס ולא להרעיב את האוכלוסייה האזרחית.[60] מאמציה ההומניטריים הנרחבים של ישראל מתועדים באתר מתפ"ש (יחידת תיאום פעולות הממשלה בשטחים).[61]

סעיף 23 לאמנת ז'נבה הרביעית מחייב את הצדדים לסכסוך לאפשר את המעבר החופשי של אספקה חיונית המיועדת לאוכלוסייה אזרחית, כגון מזון וסיוע רפואי, בפרט לקבוצות פגיעות כמו ילדים, נשים הרות וקשישים **בכפוף לכך שהסיוע לא יוסט לטובת האויב**. סעיף 70 לפרוטוקול הנוסף מרחיב חובה זו ודורש מהצדדים לסכסוך לסייע באספקה מהירה ולא מופרעת לאוכלוסיות האזרחים בשטחים שבשליטת האויב, בתנאי שהסיוע הוא הומניטרי וניטרלי. ישראל אינה חתומה על הפרוטוקול הנוסף; היא מחויבת לו רק במידה שהוא משקף נורמות של הדין המנהגי.

לפי עמדת ארה"ב ובריטניה, קיימת חובה לאפשר כניסת סיוע כל עוד הוא לא מוסט, כל עוד מובטח פיקוח יעיל על חלוקתו, וכל עוד הסיוע אינו מקנה יתרון צבאי או כלכלי לאויב.[62] סעיף 70(1) אוסר על שלילה שרירותית או גחמנית של סיוע, אולם מעניק למדינות שיקול דעת רחב בהתחשב בשיקולים ביטחוניים.[63]

המשפט הבינלאומי מעניק עדיפות לפינוי אזרחים מאזורים תחת מצור על פני העברת סיוע הומניטרי אליהם.[64] בעוד שסעיף 70 של הפרוטוקול הנוסף דורש שהסיוע יתבצע בהסכמת הצדדים, הסעיפים הנוגעים

57 U.S. Dep't of Def., Law of War Manual § 5.19.1, at 320–21 (2023), https://media.defense.gov/2023/Jul/31/2003271432/-l/-l/O/DOD-LAW-OF-WAR-MANUAL-JUNE-2015-UPDATED-JULY%202023.PDF.

58 Ministry of Def., *The Joint Service Manual of the Law of Armed Conflict* ¶ 5.34.1, at 87 (2004) (U.K.), https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7952bfe5274a2acd18bda5/JSP3832004Edition.pdf.

59 Agnieszka Szpak, Evolution of the International Humanitarian Law Provisions on Sieges, in 22 YEARBOOK OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW 2019, at 11-12.

60 שם.

61 "Humanitarian Effort Within the Gaza Strip," Coordination of Government Activities in the Territories (COGAT), accessed May 25, 2025, https://gaza-aid-data.gov.il/main/humanitarian-effort-within-the-gaza-strip/.

62 U.S. DEP'T OF DEFENSE, Law of War Manual, § 5.19.3, at 322 (2023); MINISTRY OF DEF, § 9.12.1, at 220.

63 Yoram Dinstein, *The Right to Humanitarian Assistance*, NAVAL COLL. WAR REV., Autumn 2000, at 84, https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol53/iss4/7.

64 SEAN WATTS, *UNDER SIEGE: INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW AND SECURITY COUNCIL PRACTICE CONCERNING URBAN SIEGE OPERATIONS 6* (2014), p.18, http://blogs.law.harvard.edu/cheproject/files/2013/10/CHE-Project-IHL-and-SC-Practice-concerning-Urban-Siege-Operations.pdf

לפינוי אזרחים לרוב נחשבים מחייבים יותר. מבחינה צבאית, הסיכון שחמושים יימלטו במסווה של אזרחים נחשב לעיתים מקובל יותר מאשר הסיכון שסיוע הומניטרי יוסט לידי האויב. הפינוי ממלא מטרה כפולה: הן קיום החובה ההומניטרית והן הרחקת אזרחים מאזורי לחימה פעילים.[65]

ההרס במראווי לאחר המצור והכיבוש מידי מורדים של דאע"ש.
מקור: Noel Celis/AFP via Getty Images

במהלך מלחמת "חרבות ברזל", מאמצי פינוי האוכלוסייה נתקלו בסירוב המתמיד של מצרים לפתוח את הגבול שלה עם רצועת עזה, תוך הפרת התחייבויותיה תחת אמנת הפליטים של האיחוד האפריקאי.[66] ההשתלטות השיטתית של ארגון החמאס על הסיוע לא רק פוטרת את ישראל מחובתה לאפשר העברות סיוע מצדדים שלישיים אלא גם מחזקת את הלגיטימיות והרציונל של יוזמות להגירה מרצון כחלק מפינוי האזרחים בזמן מלחמה, בייחוד לנוכח העדר האפשרות לצאת למצרים.

מעצמות גדולות עשו שימוש בטקטיקה של מצור צבאי נגד ארגוני מורדים ששלטו במרכזים עירוניים:

- **הקרב השני על פלוג'ה (נובמבר–דצמבר 2004):** כוחות אמריקנים ובריטיים לחמו במורדים עם קשרים לאל-קאעידה. לפני תחילת התקיפה, הוטל מצור על העיר, הוצבו מחסומים, והאוכלוסייה האזרחית — למעט גברים בגילאי הצבא — התבקשה לעזוב. לפי ההערכות, בין 70% ל-90% מהאזרחים נמלטו. ממשלת עיראק חסמה את הדרכים אל ומתוך פלוג'ה, ומנעה מהאזרחים לחזור. הכוחות האמריקנים ניתקו את החשמל והמים כדי לעודד פינוי, וחסמו שיירות סיוע של הצלב האדום והסהר האדום מחשש להברחת אספקה.[67]

65 שם.

66 *The Organization of African Unity Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa*, Article 1(2).

67 Shalev, Avraham Russell, *Besieging International Law: The Gaza Conflict and the Future of Siege Warfare (July 01, 2024). San Diego Journal of International Law*, Spring 2025, p.30-32. Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=5067897.

- **הקרב על מוסול (אוקטובר 2016–יולי 2017):** כוחות עיראקיים יחד עם קואליציית כוחות בראשות ארה"ב לחמו במיליציות של דאע"ש. גורמים אמריקנים תיארו את הלחימה כאחד הקרבות האורבניים הקשים ביותר מאז מלחמת העולם השנייה. מוסול נותקה מקווי אספקה, וגשרים ששימשו להעברת סיוע הושמדו — מה שהביא למחסור חמור במזון לאזרחים. ארגוני סיוע לא הצליחו להגיע לאזורים שבשליטת דאע"ש, וגם אזורים "משוחררים" נותרו מסוכנים. עלונים שהופצו קראו לאזרחים להימלט, וכ-700,000 תושבים - שליש מהאוכלוסייה המקורית - אכן ברחו מהעיר.[68]

- **הקרב על מראווי (מאי–אוקטובר 2017):** קרב אורבני ממושך בפיליפינים הותיר את העיר מראווי בהריסות. מיליציות פיליפיניות של דאע"ש (IS-P) השתלטו על העיר, הבריחו לוחמים ונשק, ובנו רשת מנהרות לקראת המצור. הלחימה שם גרמה לעקירתם של יותר מ-360,000 אזרחים, כשאלפים נלכדו בעיר וסבלו ממחסור חמור במזון ובמים. השלטון הצבאי בודד את העיר על ידי מחסומים שמנעו תנועה ואספקה, מה שהוביל להרס תשתיות נרחב ולמעלה מ-1,100 הרוגים.[69]

אם כן, הטלת מצור הוא אסטרטגיית לחימה מוכרת ולגיטימית, המשמשת מדינות ואף קואליציות בינלאומיות, במיוחד בלחימה אורבנית בה לעיתים אין פתרון מעשי אחר לכיבוש יעדים מסוימים. לפיכך, הטענות שהמצור שישראל מטילה על עזה אינו חוקי; מהווה ענישה קולקטיבית; או מהווה צורה של רצח עם - חסרות בסיס.

עקירה כפויה והוראות פינוי

התומכים בהאשמה של רצח עם טוענים שהקריאות הישראליות לפלסטינים להתפנות משכונות לפני תקיפות הן למעשה "עקירה כפויה" שנועדה להשמידם. טענה זו היא היפוך מוחלט ועיוות ציני של אמצעי הזהירות שישראל נוקטת כדי לשמור על חיי האזרחים.

סעיף 57 (א) (ii) לאמנת ז'נבה הרביעית קוראת לצדדים לסכסוך לנקוט, על פי כלל 15 במדריך של הצלב האדום לדין המנהגי ההומניטרי, "בכל אמצעי הזהירות האפשריים" כדי להימנע מפגיעה באזרחים.[70] כלל 20 באותו מדריך מכיר באזהרה מוקדמת כאמצעי מקובל להפחתת פגיעה כזו.[71]

גם ארה"ב וכוחות הקואליציה עשו שימוש בקריאות דומות לתושבי פלוג'ה ומוסול להתפנות לפני תחילת המבצע הצבאי.[72] רמת הדיוק של המפות הישראליות המחולקות לאזרחים, שיורדת לפרטי הבלוקים השכונתיים, היא חסרות תקדים בהיסטוריה של הלחימה המודרנית.

---

68 שם, 32-34.

69 שם, 34-36.

70 International Committee of the Red Cross (ICRC). Rule 15. Principle of Precautions in Attack. Customary IHL Database. https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule15.

71 "Rule 20. Advance Warning," International Committee of the Red Cross (ICRC), Customary International Humanitarian Law Database, accessed May 25, 2025, https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule20.

72 "Warning Orders: Strategic Reasons for Publicizing Military Offensives", War on the Rocks, Carrie Lee, October 28, 2016.

מפות צה"ליות המזהירות על תקיפות צבאיות קרובות. מקור: חשבון הX של אביחי אדרעי

הצהרות לוחמניות

דרום אפריקה ואחרים מצטטים הצהרות של מנהיגים ישראליים על מנת לטעון לכוונה לרצח עם, אולם טענות אלה חסרות הקשר או מסלפות את הכוונה שמאחורי ההצהרות. רבים נאמרו על ידי פוליטיקאים או דמויות ציבוריות שאינם חלק מהקבינט הביטחוני ולא אחראים על מדיניות צבאית ישירה. לגבי הצהרות של בכירי ממשל, דרום אפריקה מצביעה על אמירותיו של ראש הממשלה בנימין נתניהו כמו "נפעל בכל מקום ובכל העוצמה", וההבטחה להביס את "מפלצות הדמים שקמו עלינו לכלותינו".[73] אמירות אלה משקפות את המחויבות להילחם בחמאס, לא זלזול בדין ההומניטרי הבינלאומי, מכיוון שאין בהן כל רצון מפורש או מרומז להציב אזרחים כמטרה. באופן דומה, הצהרה של הנשיא יצחק הרצוג שדיבר על "אומה שלמה שם שאחראית" צוטט באופן חלקי על ידי דרום אפריקה, שהעלימה את המשך דבריו בהם הבהיר שיש פלסטינים המתנגדים לחמאס.[74] הדברים של הרצוג הדגישו את התמיכה הציבורית הרחבה בחמאס ברצועת עזה, ולא היו קריאה לפגוע באזרחים, והוא חזר והצהיר על מחויבותה של ישראל לדין הבינלאומי.

בית הדין הבינלאומי לצדק (ה-ICJ), בצו שלו מיום ה-26 בינואר 2023, ציין את הצהרתו של הנשיא הרצוג לצד אמירות של שר הביטחון דאז יואב גלנט ושר האנרגיה והתשתיות דאז ישראל כץ כדי להצביע על הפרות פוטנציאליות של האמנה בדבר השמדת עם.[75] הצהרתו המלאה של גלנט תיארה מלחמה ב"חיות אדם" וב"דאע"ש של עזה" כשהוא בבירור מתייחס לארגון החמאס ולא לכל הפלסטינים, למרות עמימות אפשרית.

73 ICJ, *South Africa v. Israel*, Application (n 130), para 101.

74 'One-On- One With Israeli President Isaac Herzog; Israel Warns Of 'Next Stages' Of The War; Israel Expected To Conduct 'Significant Ground Operations' Soon In Gaza', *CNN*, https://transcripts.cnn.com/show/cnr/date/2023-10-15/segment/01.; Isaac Herzog, 'The Case against Israel Rests on Lies', The Wall Street Journal, 11 February 2024, www.wsj.com/articles/the-case-against-israel-rests-on-lies-the-hague-south-africa-genocide-gaza-bc7c264c.

75 ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel)*, Order: Provisional Measures in the Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel) [2024] para 52.

השבועה שלו "לחסל הכל" ולוודא ש"עזה לא תחזור למה שהייתה" מתייחסת לפירוק שלטון החמאס, לא להשמדת האזרחים. התבוננות בכל אחת מההצהרות האלה בהקשר שלהם, מעלה שהן עולות בקנה אחד עם המטרות הצבאיות המוצהרות של ישראל נגד חמאס ואינן תומכות בטענה לכוונה לרצח עם, כשכולן מצוטטות באופן מטעה, עמומות או מתאימות להתנהלות צבאית חוקית.

הצהרות לוחמניות אלה טיפוסיות למנהיגים בשעת מלחמה. השוו אותן לדבריו של הנשיא בוש ב-2001, שכינה את פעילי אל-קאעידה "פושעים ברברים" או של ברק אובמה שתיאר את דאע"ש כ"סרטן" שיש "להסיר";[76] ראש ממשלת בריטניה דייויד קמרון כינה אותם "מפלצות",[77] ומזכיר המדינה קרי הדביק להם את התיאור "כעורים, פראים".[78]

ההשלכות האנטישמיות של האשמת רצח עם

ההאשמה של רצח עם כלפי ישראל היא מאפיין של האנטישמיות המודרנית כבר כמה עשורים.[79] כפי שקובעת חוקרת האנטישמיות איזבלה טברובסקי, ברית המועצות קידמה והפיצה את ההאשמה שהיהודים מבצעים רצח עם בפלסטינים כבר בשנות החמישים והשישים של המאה העשרים.[80] ההאשמה שישראל נוהגת כמו הנאצים כל כך נפוצה עד שהיא נכללת בדוגמאות לאנטישמיות מודרנית בהגדרת העבודה של אנטישמיות שניסחה הברית הבין-לאומית לזיכרון השואה (ה-IHRA).

האשמות של רצח עם משמשות לניכוס סמלים ומונחים שמשויכים לשואת היהודים בידי הנאצים ועוזריהם כדי להכתים בהם יהודים בני זמננו. נשיא טורקיה רג'פ טאיפ ארדואן אמר: "נתניהו הגיע לממדים שהיו גורמים להיטלר לקנא בשיטות רצח העם שלו".[81] נשיא תוניסיה קייס סעיד דחה טענות לאנטישמיות בתוניסיה והאשים את היהודים בכך שהם משלמים רעה תחת הטובה של הצלת יהודי תוניס ברצח עם של הפלסטינים.[82] נשיא ברזיל לולה דה-סילבה אמר שמה שקורה ברצועת עזה עם הפלסטינים לא קרה בכל

76 Obama, B. (2014, September 10). President Obama addresses the nation on ISIS [Speech]. Lawfare. https://www.lawfaremedia.org/article/president-obama-addresses-nation-isis.

77 NPR. (2014, September 14). ISIS are 'not Muslims, they are monsters,' Cameron says. The Two-Way. https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2014/09/14/348416487/isis-are-not-muslims-they-are-monsters-cameron-says.

78 Byrnes, J. (2014, August 20). Kerry: ISIS must be destroyed. The Hill. https://thehill.com/policy/international/215615-kerry-isis-must-be-destroyed/.

79 Lesley Klaff, 'Holocaust inversion'(2019) 24(2) *Israel studies* 73; Robert Solomon Wistrich, 'Antisemitism and Holocaust Inversion' in Jeffrey Herf and Anthony McElligott (eds) *Antisemitism Before and Since the Holocaust: Altered Contexts and Recent Perspectives* (Palgrave Macmillan Cham 2017) 37; Dovid Katz, 'Primary Holocaust Inversion and Eastern European Antisemitism' in Charles Asher Small (ed) *The ISGAP Papers: Antisemitism in Comparative Perspective* (CreateSpace Independent Publishing Platform 2018) 207.

80 Izabella Tabarovsky, 'Demonization Blueprints: Soviet Conspiracist Antizionism in Contemporary Left-Wing Discourse' (2022) 5(1) *Journal of Contemporary Antisemitism* 1.

81 Erdogan Says Netanyahu's 'genocidal Methods Would Make Hitler Jealous', Times of Israel, 12 May 2024, www.'./timesofisrael.com/erdogan-says-netanyahus-genocidal-methods-would-make-hitler-jealous.

82 Gabe Friedman, 'Days after Synagogue Attack, Tunisian President Criticizes Israel and Says His Country Saved Jews in WWII', *Jewish Telegraphic Agency*, 16 May 2023, www.jta.org/2023/05/16/global/days-after-synagogue-attack-tunisian-president-criticizes-israel-and-says-his-country-saved-jews-in-wwii .

ההיסטוריה מלבד פעם אחת, "כשהיטלר החליט להרוג את היהודים".[83] "רצח עם" משמש כמגן רטורי נגד אנטישמיות מכיוון שהוא מעניק את החופש לזלזל בכל סוג של אפליה או אלימות כלפי יהודים בהשוואה ל"רצח העם" שכביכול עוברים הפלסטינים.

מפגין מרים שלט המשווה בין ישראל לנאצים בהפגנה נגד ישראל בדבלין, בשנה שעברה. מקור: CLODAGH KILCOYNE/REUTERS

סיכום

ההאשמה שישראל מבצעת רצח עם בעזה אינה רק טעות בהחלת הדין הבינלאומי אלא עלילת דם מכוונת המושרשת בדימויים אנטישמיים עתיקים. שלא כמו השואה, רצח העם ברואנדה, הטבח בסרברניצה, רצח העם בקמבודיה ורצח העם של היזידים בידי דאע"ש – המאופיינים כולם בהצבה שיטתית של אזרחים כמטרה וכוונה מפורשת להשמיד קבוצות מוגנות – המבצעים הצבאיים של ישראל בעזה מכוונים אל התשתית הצבאית של ארגון החמאס, כשהפגיעה באזרחים היא נזק אגבי לא מכוון במלחמה אורבנית מורכבת. עלילת הדם של רצח עם, שמקבל תהודה מציטוטים חלקיים וטענות מסולפות על מצור וגירוש, נותנת דלק לפגיעה אמתית, מהשחתת בתי כנסת בטורונטו ופיטסבורג ועד לרצח של עובדי שגרירות ישראל בוושינגטון. על ידי ניכוס המונח "רצח עם", פעילים אנטי-ישראליים מרדדים את הסבל של קרבנות רצח עם אמתיים והופכים מושג משפטי כבד משקל לנשק בידם כדי לעשות דה-לגיטימציה ליהודים ולסכן אותם ברחבי העולם. כדי להתמודד עם השקר הזה, על הקהילה הבינלאומית לחזור ולאשר את אמות המידה הנוקשות של האמנה בדבר השמדת עם; לדחות רטוריקה מתסיסה; ולהתמודד עם האנטישמיות שמניעה את הנרטיב הזה. רק בעזרת אמת ואחריותיות נוכל לכבד את זכרם של קרבנות רצח עם ולמנוע את השימוש לרעה בסבלם כדי להסית ליותר שנאה.

83 Lazar Berman and TOI Staff, 'Israel Livid as Brazil's Lula Says Israel like "Hitler," Committing Genocide in Gaza', *The Times of Israel*, 18 February 2024, www.timesofisrael.com/israel-livid-as-brazils-lula-says-israel-like-hitler-committing-genocide-in-gaza/.